

הלכות שופר (סוכה ולולב) פרק א

מצוות

הלכות שופר וסוכה ולולב

יש בכללן שלש מצוות עשה, וזה הוא פרטן,

א' - לשמוע קול שופר באחד בתשרי,

ב' - לישב בסוכה שבעת ימי החג,

ג' - לנטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג.

וביאור מצוות אלו בפרקים אלו.

על חלוקת המצוות בהלכה זו - ספר המצוות לרמב"ם הקדמה

וכאשר כוונתי בדעתי התכלית הזאת שמתי מחשבתי באי זה פנים אחלק החבור ושערינו איך ראוי שיהיה. אם אחלקהו כמו חלוק המושנה ויספיק לי דרכו, או אחלקהו חלוק אחר ואקדים ואאחר לפי מה שיחייב העיון שהוא היותר ראוי והיותר נקל ללמוד. ונראה לי שהטוב שתהיה חלוקתו שיושם הלכות הלכות מקום המסכתות מהמושנה עד שיאמר בו הלכות סוכה הלכות לולב הלכות תפילין הלכות מזוזה הלכות ציצית. ושאלק כל כלל לפרקים והלכות כמו שתעשה המשנה. עד שיהיה דרך משל בהלכות תפילין פרק

ראשון ופרק שני ופרק שלישי ורביעי וכל פרק נחלק להלכות כדי שיהיה נקל לדעת אותו על פה למי שירצה או לזכור דבר ממנו. והוא מבואר כי בהיות החלוקה כן שהמצוה האחת אם עשה או לא תעשה אין ראוי לחלק דיניה בשני כללים אבל כל מה שיצטרך בה מן החלוקה יהיה בפרקים שבאותו הכלל. ופעמים יהיה בכלל האחד מספר מצוות. אם בעבור שיהיה להם ענין אחד שיכללם או שיהיו מצוות רבות בכוונה אחת. ואומר דרך משל כי אני כשאדבר בעבודה זרה ואזכיר בזה הכלל הלכות עבודה זרה הנה אחבר בו דיני מצוות רבות מסית ומדיח ומעביר למולך ומתנבא בשמה ועובד אותה וזולת אלו ממה שהוא מן המצוות בענין ע"ז לבד. וכן כשאומר הלכות אסורי מזבח אדבר בכלל ההוא על שאור ודבש ובעלי מומין ואתנן זונה ומחיר כלב והדומה להם כי אלו המצוות כלם יש להם ענין אחד יכללם והוא שהם דברים שנאסרה הקרבתם. ומפני זאת הכוונה גם כן ראיתי שהוא ראוי שאשים תחלה בפתיחת הספר מספר המצוות כלם עשה ולא תעשה. עד שתבוא חלוקת הספר על כללם ולא תמלט מצוה שלא נשלים הדבור בדיניה. אם בפרט כמו סוכה ולולב וציצית ותפילין כי כל אחת מהן סובלת הדבור בפרט, או על כלל מצוות מהם כמו שזכרנו אחר שנמנה אותם ונאמר שהלכות עבודה זרה אלו יש בהם כך וכך מצוות עשה והם אלו ואלו וכך וכך מצוות לא תעשה והם אלו ואלו.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קע

והמצוה הק"ע היא שצונו לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי והוא אמרו יתעלה בו (פינחס כט) יום תרועה יהיה לכם. וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת ראש השנה (י"א, כו - ל א, לב - לד ב). והיא אין הנשים חייבות בה (קדושין לג ב ר"ה ל א):

מנין המצוות שבהקדמה

"לשמוע קול שופר בראש השנה שנאמר 'יום תרועה יהיה לכם'

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קסח

והמצוה הקס"ח היא שצונו לישב בסוכה שבע' ימים בימי החג כלם והוא אמרו יתעלה (שם) בסוכות תשבו שבעת ימים וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכתא המחוברת לזה כלומר מסכת סוכה (פ"א - ב לא א, לו ב, לז א, מב ב, מג א, מה ב - מח א). ואין הנשים חייבות בה (מתני' כח א):

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קסט

והמצוה הקס"ט היא שצונו ליטול לולב ולשמוח בו לפני י"י שבעת ימים והוא אמרו ית' (שם) ולקחתם לכם ביום הראשון וכו'. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק שלישי ורביעי מסוכה. ושם (מא א) התבאר שאין חובת מצוה זו שבעת ימים אלא במקדש אולם בשאר הארצות יום ראשון לבד הוא שחייבין בה מן התורה. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה (קדושין לג ב):

פרק א

מצוות שמיעת השופר ודין השופר וקולו

מצוות שמיעת תרועת השופר

א.
המצווה

מצות עשה של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה, שנאמר "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט:א').

ושופר שתוקעין בו, בין בראש השנה בין ביובל, הוא קרן הכבשים הכפוף.

וכל השופרות חוץ מקרן הכבש - פסולים.

ואף על פי שלא נתפרש בתורה תרועה בשופר בראש השנה, הרי הוא אומר

ביובל "והעברת שופר תרועה" (ויקרא כ"ה:ט), "תעבירו שופר" (ויקרא כ"ה:ט),

ומפי השמועה למדו, מה תרועת יובל בשופר אף תרועת ראש השנה

בשופר:

ב.

חצוצרות במקדש

במקדש היו תוקעין בראש השנה בשופר אחד, ושתי חצוצרות מן הצדדין,

השופר מאריך והחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר.

ולמה תוקעין עמו בחצוצרות, משום שנאמר "בחצוצרות וקול שופר הריעו

לפני המלך י"י" (תהלים צ"ח:).

אבל בשאר מקומות אין תוקעין בראש השנה אלא בשופר בלבד:

שופרות פסולים

ג.

שופר של עבודה זרה - אין תוקעין בו לכתחילה, ואם תקע בו - יצא.

ושל עיר הנידחת אם תקע - לא יצא.

שופר הגזול שתקע בו - יצא ידי חובתו, שאין המצוה אלא בשמיעת הקול,

אף על פי שלא נגע בו ולא הגביהו השומע, ואין בקול דין גזל.

וכן, שופר של עולה - לא יתקע, ואם תקע - יצא, שאין בקול דין מעילה.

ואם תאמר, והלא נהנה בשמיעת הקול? מצוות לא ליהנות ניתנו.

לפיכך המודר הנייה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה:

ד.

שופר של ראש השנה אין מחללין עליו את יום טוב, ואפילו בדבר שהוא משום שבות.

כיצד? היה השופר בראש האילן או מעבר נהר, ואין לו שופר אלא הוא - אינו עולה באילן ולא שט על פני המים כדי להביאו.

ואין צריך לומר שאין חותכין אותו ואין עושין בו מלאכה, מפני שתקיעת שופר מצות עשה, ויום טוב עשה ולא תעשה.

ומותר ליתן לתוכו מים או יין או חומץ ביום טוב כדי לצחצחו.

ולא יתן לתוכו מי רגלים לעולם, מפני הכבוד, שלא יהיו מצוות בזויות עליו:

דיני גוף השופר

שיעור השופר

ה.

שיעור השופר - כדי שיאחזנו בידו וייראה לכאן ולכאן.

נסדק לארכו - פסול.

לרחבו - אם נשתייר בו כשיעור - כשר, וכאילו נכרת ממקום הסדק.

ניקב,

אם סתמו שלא במינו - פסול.

סתמו במינו - אם נשתייר רובו שלם, ולא עיכבו הנקבים שנסתמו את

התקיעה - הרי זה כשר.

קדחו בזכרותו - כשר, שמין במינו אינו חוצץ.

דיבק שברי שופרות עד שהשלימו לאחד - פסול:

הוסיף עליו כל שהוא, בין במינו בין שלא במינו - פסול.

ציפהו זהב מבפנים, או במקום הנחת הפה - פסול.

ציפהו מבחוץ,

אם נשתנה קולו מכמות שהיה - פסול,

ואם לא נשתנה - כשר.

נתן שופר בתוך שופר,

אם קול פנימי שמע - יצא,

ואם קול חיצון שמע - לא יצא.

הרחיב את הקצר וקיצר את הרחב - פסול:

היה ארוך וקיצרו - כשר.

גרדו, בין מבפנים בין מבחוץ, אפילו העמידו על גלדו - כשר.

היה קולו עבה, או דק, או צרור - כשר, שכל הקולות כשרים בשופר:

דיני קול השופר

התוקע בתוך הבור או בתוך המערה,

אותן העומדין בתוך הבור והמערה - יצאו,

והעומדים בחוץ - אם קול שופר שמעו - יצאו,

- ואם קול הברה שמעו - לא יצאו.

וכן, התוקע לתוך החבית הגדולה וכיוצא בה,

אם קול שופר שמע - יצא,

ואם קול הברה שמע - לא יצא: